

Türkiye’de Asıl Sorun; İşsizlik Değil, Mesleksizlik ve Nitelikli Personel Eksikliği Sorunudur!

- **Eğitim sistemimiz “Sanayi ve Hizmet Sektörlerinin İhtiyaç Duyduğu, Bilgisini Uygulayabilen, Beceri Sahibi Bireyler” Yetiştirememektedir!**

Azize GÖKMEN

Bahçeşehir Üniversitesi
Meslek Yüksekokulu Müdürü
METGEM Başkanı

Giriş

Türk Eğitim Sistemi’nin bugünkü yapısı, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Örgün eğitim; okulöncesi eğitim kurumları, ilkokulları, ortaokulları, ortaöğretim okulları ve yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilmektedir. Yaygın eğitim ise, genel olarak örgün eğitim sisteminin dışında kalmış kişilere verilen eğitim hizmetlerini kapsamaktadır.

Okul öncesi eğitim, isteğe bağlı olup, ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini içermektedir. Bu aşamadaki eğitimin amacı, çocukların bedensel ve ruhsal gelişimlerini destekleyerek, onların sağlıklı birer yurttaş olmalarına katkıda bulunmaktır. Bu anlayışın uygulamaya yansımaları, genellikle çocuklara iyi alışkanlıklar kazandırmak ve onları ilköğretime hazırlamak biçiminde kendisini göstermektedir.

İlkokul 6-9, ortaokul 10-14 yaşları arasındaki çocukların eğitimini kapsamaktadır. Sekiz yıl (4+4) süren bu eğitim kesintili ve zorunludur. Devlet okullarında parasız olarak yürütülen ilk ve ortaokulların amacı, çocuklara çağın gerektirdiği sağlam bir yurttaşlık bilinci kazandırmanın yanı sıra, onları ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst eğitim aşamalarına hazırlamaktır.

Ortaöğretim, ortaokul üzerine 3-5 yıllık liselerde verilen eğitimidir ve zorunludur. Bu aşamadaki okullar, genel liseler ile mesleki ve teknik liselerden oluşmaktadır. Ortaöğretimin amacı, öğrencileri toplumsal yaşama, meslekler dünyasına ve yükseköğretime hazırlamaktır. Bu amaçla, ortaöğretim kurumlarında genel kültür ve meslek eğitimi yapılmaktadır.

Yükseköğretim, genellikle üniversitelerde gerçekleştirilmekte ve ortaöğretimden sonraki ön-lisans, lisans ve lisans-üstü programları kapsamaktadır. Bu aşamadaki eğitimin genel amacı, toplumun gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insangücünü yetiştirmektir. Bunu gerçekleştirebilmek için yükseköğretim kurumlarında araştırma, öğretim, yayın ve danışmanlık hizmetlerine dayalı bir program yürütülmektedir.

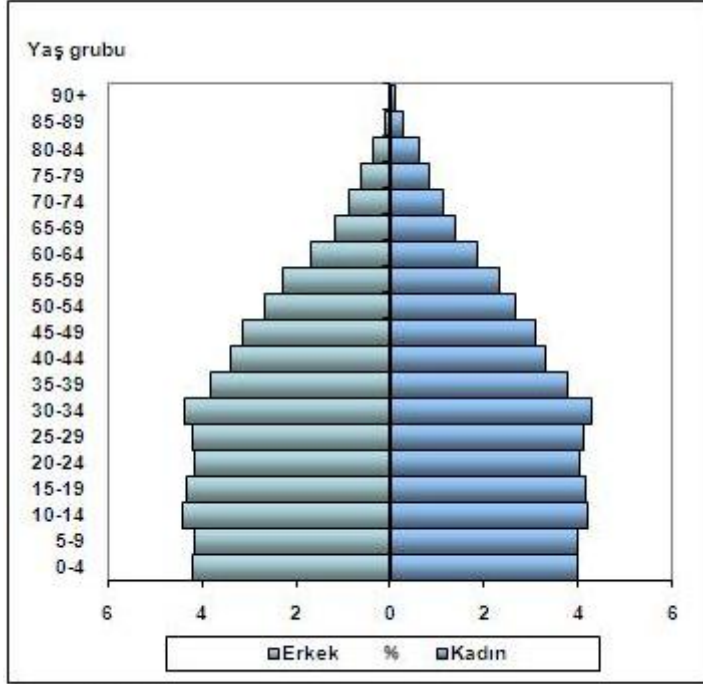
Nitelikli İşgücünün Yetiştirilmesi Neden Önemlidir?

Ülkelerin zenginliğinin yetişmiş insan gücü ve bilgi sermayesi ile ölçüldüğü bir çağda yaşamaktayız. “Bilgi Çağı” olarak adlandırılan bu dönemde;

- Diploma sahiplerinin edinmiş olduğu bilgi, beceri ve yetkinlikler en fazla üç yıl gibi bir süre için geçerliliğini korumakta,

- Gelişen ve değişen dünyada meslek mensuplarının edindikleri bilgi ve diplomalar mesleki hayatlarını sürdürmekte yeterli olmamakta, bu kişiler günümüz koşullarına uygun olarak kendilerini geliştirmek ve yenilemek zorunda kalmaktadırlar.

Tablo- 2012 yılı nüfus piramidi

Kaynak: TÜİK

“Bilgi Çağı”nda bu gelişim ve yenilenmeyi gerçekleştirecek nüfus ise “Aktif İş Gücüdür”. Tabloda yer alan verilerden de görüldüğü üzere Türkiye, 21. Yüzyılın ilk 20-30 yılı boyunca bu şanslı demografik süreçten geçecektir. Oldukça güvenilir projeksiyonlara göre Türkiye’de çalışılabilir durumdaki nüfusun toplam nüfus içinde payı, 2025 yılında doruk noktasına ulaşacaktır. Bu olumlu demografik yapıya rağmen Türkiye bugün hala “GENÇ İŞSİZLER” sorununu tartışmaktadır.

Mevcut duruma dikkatli bakıldığında görülecektir ki: Türkiye’de Asıl Sorun “İşsizlik Değil, Mesleksizlik ve Nitelikli Personel Eksikliği” Sorunudur!

Eğitim sistemimiz “Sanayi ve Hizmet Sektörlerinin İhtiyaç Duyduğu, Bilgisini Uygulayabilen, Beceri Sahibi Bireyler” Yetiştirememektedir!

Bu gelişim ve değişim sürecinde ise eğitim kurumları tek başına nitelikli iş gücü yetiştirme konusunda yetersiz kalmakta, sektörlerin eğitim sürecinin içerisinde yer aldığı yeni bir eğitim modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yeni eğitim modeline göre; akademisyenler ve sektör temsilcileri el ele vererek iş piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünü birlikte yetiştirmelidirler.

Mesleki yeterlilik; aynı zamanda mesleki eğitimin nasıl yapıldığının da önemli bir çıktısı konumundadır. Bahse konu olan modelde, bireyde mesleki eğitimin çıktısı olarak karşımıza çıkan

mesleki yeterliliğin iş hayatında ve toplumda hak ettiği yeri alması önemlidir. Avrupa'da bu sorunun çözülmüş olduğu görülmektedir.

Bu nedenle; mesleki yeterliliği hem Avrupa Yeterlilik Çerçevesi hem de Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi ile birlikte incelemek doğru olacaktır.

Avrupa Yeterlilik Çerçevesi

Seviye tanımlarında referans alınan Avrupa Yeterlilik Çerçevesinde (AYÇ) sekiz yeterlilik seviyesi bulunmaktadır. Her bir seviye belli bilgi, beceri ve yetkinliklerin bileşiminden oluşmaktadır. Bu seviyeler, en temel öğrenme seviyesinden (seviye 1) en üst düzey öğrenme seviyesine kadar (seviye 8) geniş bir alanı kapsamaktadır. AYÇ, hayat boyu öğrenmeyi geliştirmeye yönelik bir araç olarak, yüksek öğrenimin yanı sıra, genel ve yetişkin eğitimini, mesleki eğitim ve öğrenimi içermektedir. Bu sıralamadaki her bir seviye belirli bir seviyede bilgi, beceri ve yetkinlik içermektedir. Genel olarak, seviye ne kadar artarsa, beklenen bilgi, beceri ve yetkinlikler de bu oranda artmaktadır; örneğin, altıncı seviyedeki bir kişinin beşinci seviyedeki bir kişiden daha fazla bilgi, beceri ve yetkinliğe sahip olması beklenmektedir.

Bilinen adıyla Mesleki Eğitim ve Öğretimde Avrupa Kredi Transfer Sistemi, *European Credit System For Vocational Education and Training* (ECVET), mesleki eğitim ve öğretimde Avrupa çapında işbirliğinin geliştirilmesi için üretilen büyük projenin bir parçasıdır. Bu amaca yönelik olarak işlevsel araçlar içerir. Bu kapsamda Avrupa Yeterlilik Çerçevesi (EQF) ile ECVET birbirini tamamlayan unsurlardır. Aslında, EQF ve ECVET aşağıdaki ortak prensipler ve yaklaşımlara sahiptir:

- Bilgi, beceri ve yeterliliklere göre öğrenme çıktılarına odaklanırlar;
- Hayat boyu öğrenmenin ve tüm öğrenme çevrelerinin taleplerine eşit mesafede adapte olunmasına katkı sağlarlar;
- Avrupa'da bireylerin hareketliliklerinin gerçekleştirilmesi hedeflenir.

ECVET, tutarlı ve akılcı bir şekilde bazı ilkeler, kurallar ve standartlar sunar. Tüm bireyler için aşağıdaki hedeflerin gerçekleştirilmesi için önemli bir araçtır:

- Eğitimlerini alan kişilerin hareketliliği;
- Hayat boyu öğrenme çıktılarının sertifikalandırılması;
- Yeterliliklerin şeffaflığının sağlanması;
- Avrupa'daki mesleki eğitim ve öğretime hizmet eden paydaşlar arasında karşılıklı anlayış ve işbirliğinin geliştirilmesi.

Bireylerin, bir yeterlilik sisteminden ve bir öğrenme alanından diğerine geçişlerinde, daha önceden edindikleri öğrenme çıktılarının biriktirilmesine ve transfer edilebilmesine olanak sağlayan bir araç olan ECVET; metodolojik yaklaşımlarla bilgi, beceri ve yetkinliklerin kredi puanları ile değerlendirilmesini ve bu sayede bireylerin bu öğrenme çıktılarını biriktirebilmelerini ve transfer edebilmelerini sağlar.

30 Kasım 2002 tarihinde Avrupa'da gelecekte mesleki eğitim ve öğretimde işbirliğinin artırılması hedefiyle Kopenhag Deklarasyonu yayınlanmıştır. Deklarasyonla mesleki eğitim ve öğretimde kredi transferi sistemine verilecek önceliğin "Avrupa'da yeterlilikler ve yetkinliklerin farklı ülke ve seviyeler arasında tanınması, transfer edilebilmesi, karşılaştırılabilmesi ve şeffaflığının" desteklenmesi için ortak önlemlerden biri olarak uygulanması gerektiği belirtilmiştir. AB Komisyonu Leonardo da Vinci gibi farklı eğitim programları kapsamında ECVET konusunun proje çağrılarının öncelikleri arasında yer almasını sağlamıştır.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi (UYÇ), bir ülkede var olan yeterlilikleri tanımlamak, belirlenmiş ölçütlere göre sınıflandırmak ve yeterlilikleri karşılaştırmak için kullanılan, seviyelerden oluşan ilkeler ve kurallar bütünüdür. UYÇ bir ülkede bulunan yeterlilik sistemlerini bütünleştirmekte ve yeterlilik sistemleri arasında eşgüdümü sağlamaktadır.

UYÇ yeterliliklerin kalite standartları çerçevesinde daha şeffaf ve tanımlanabilir olmasını ve öğrenenlerin yeterlilikler arasında yatay ve dikey hareketliliğini kolaylaştırmaktadır.

Seviye tanımlarında referans alınan Avrupa Yeterlilikler Çerçevesinde (AYÇ) sekiz yeterlilik seviyesi bulunmaktadır. Her bir seviye belli bilgi, beceri ve yetkinliklerin bileşiminden oluşmaktadır. Bu seviyeler, en temel öğrenme seviyesinden (okur-yazarlık) en üst düzey öğrenme seviyesine kadar (doktora) geniş bir alanı kapsamaktadır. AYÇ hayat boyu öğrenmeyi geliştirmeye yönelik bir araç olarak genel eğitimi, meslekî ve teknik eğitimi, yükseköğretimi ve yetişkin eğitimini içermektedir. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi AYÇ seviyeleri ile örtüşecek şekilde hazırlanmaktadır.

Eğitim ve öğretim sisteminin kalitesini arttıracak, istihdam ve eğitim arasındaki ilişkiyi güçlendirecek bir ulusal yeterlilikler çerçevesi oluşturulması Türkiye'nin öncelikli ihtiyaçları arasında yer almaktadır. Bu nedenle, toplumdaki tüm bireylerin eğitim ve öğretim gereksinimlerini hayat boyu öğrenme olanakları ile destekleyecek, iş piyasasının gereksinim duyduğu yeterliliklerin geliştirilmesini sağlayacak bir ulusal yeterlilikler çerçevesi hazırlanması için yoğun çaba sarf edilmektedir.

Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi

Ulusal meslek standartlarının oluşturulduğu, mesleki ve teknik eğitim ve öğretim programlarının bu standartlara göre hazırlandığı, işgücünün mesleki yeterliliğinin akredite olmuş ve MYK tarafından yetkilendirilmiş kuruluşlarca ölçme ve değerlendirme merkezlerinde yapılan teorik ve uygulamalı sınavlar sonucunda belgelendirildiği, alınan belgelerin ulusal ve uluslararası düzeyde kıyaslanabilirliğinin sağlandığı, hayat boyu öğrenmenin desteklendiği, formel (örgün) eğitim almadan mesleği öğrenen kişilere bilgi ve becerilerini belgelendirme imkanının verildiği ve iş dünyası temsilcilerinin sürece ilişkin tüm kararlara aktif olarak katıldığı, kalite güvencesinin sağlandığı, adil, şeffaf ve güvenilir bir sistemdir.

Ulusal Meslek Standartlarının Hazırlanması Hakkında Yönetmeliğin 5/2. maddesine göre standardı belirlenecek mesleklere ilişkin yeterlilik düzeyleri, Avrupa Birliği tarafından benimsenen yeterlilik seviyelerine ve Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 23 Nisan 2008 tarihinde kabul edilen "Hayat Boyu Öğrenmede Avrupa Yeterlilik Çerçevesi (AYÇ)"ne uygun olmak zorundadır.

Ulusal Mesleki Yeterlilik Sisteminin kurulmasındaki temel amaç eğitim ile iş yaşamının nitelik talepleri arasında işlevsel bir bağ kurmaktır. Bu sistem Türkiye'nin küresel ekonomide rekabet edebilmesi için ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünün yetiştirilmesini sağlayacaktır. İş dünyasının işgücüne yönelik mevcut ihtiyaçları ve geleceğe dönük eğilimleri, hazırlanmasına katkı sağlayacağı ulusal meslek standartları yoluyla eğitim sistemine yansıyacaktır. Yine eğitim dünyası da, amaçlarından birisi olan nitelikli iş gücünün yetiştirilmesini bu sistem sayesinde etkin ve esnek bir şekilde gerçekleştirecektir. Bu sistemin en güçlü yönlerinden birisi, hayat boyu öğrenme anlayışını kabul etmesidir. Bu kapsamda herhangi bir eğitim almadan çalışarak beceri edinen bireyleri sahip oldukları

becerileri belgelendirmeleri, bireylere farklı meslekler veya sektörler arasında yatay ve dikey geçişleri sağlaması, bulunduğu sektörde ve icra ettiği meslekte ortaya çıkan yeni gelişmeleri esnek bir şekilde mesleğine yansıtabilmesi ve bunu belgelendirebilmesi gibi imkanlar bu sistem sayesinde mümkün olacaktır.

Bu sistemde koordinasyon MYK tarafından sağlanmakta, MYK sistemde izleme, değerlendirme, görevlendirme ve yetkilendirme görevlerini üstlenmektedir. Kurumun faaliyet alanı eğitim ve istihdam kesimini birlikte ilgilendirdiğinden bütün karar süreçlerinde de ilgili sosyal tarafların katkılarının esas alındığı bir yaklaşım benimsenmiştir.

Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi'nin bileşenleri olan ulusal meslek standartları ve ulusal yeterlilikler; sektörlere ve mesleklere ilişkin yetkinliği ve temsil gücü olan ve MYK tarafından yetkilendirilmiş kamu kurum/kuruluşları, işçi, işveren, meslek örgütleri ve sivil toplum örgütleri tarafından iş dünyasının ihtiyaçları ve geleceğe dönük eğilimleri ile eğitim dünyası ve diğer sosyal tarafların katkılarının esas alınması suretiyle hazırlanmaktadır. Ulusal meslek standartlarının hazırlanması, sınav ve belgelendirme sürecinde ölçme ve değerlendirmeyi sağlayacak ulusal yeterliliklerin hazırlanmasında temel girdi oluşturmaktadır. Sınav ve belgelendirme süreci de MYK'nın gözetimi ve denetimi altında gerçekleştirilmektedir. Belgelendirilmek istenilen yeterliliklerde TÜRKAK ya da Avrupa Akreditasyon Birliği ile çok taraflı tanıma anlaşması imzalamış akreditasyon kurumlarından TS EN ISO/IEC 17024 (Uygunluk Değerlendirmesi - Personel Belgelendirmesi Yapan Kuruluşlar İçin Genel Şartlar) standardına uygun oluşturulmuş sistem dâhilinde akredite edilmiş belgelendirme kuruluşları MYK tarafından yetkilendirilerek bu kuruluşların yaptığı sınavlarda başarılı olanlara MYK belgelerinin verilmesi sağlanmaktadır.

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Mesleki ve teknik eğitime ilişkin sorunların önemli bir bölümü ortaöğretimde yoğunlaşmaktadır. Bunları; politik organların duyarsızlığı, genel ve mesleki eğitimin çatışması, meslek liselerinin amaçlarından uzaklaşması, mezunların başka alanlarda yüksek öğrenim yapması, okul kademeleri arasındaki geçişlerin düzensizliği, yöneltme ve danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği, esnek olmayan program anlayışı ve eğitimin çalışma yaşamından kopukluğu gibi sıralamak mümkündür. Dolayısıyla, mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması, aslında ortaöğretimin ciddi bir reformdan geçirilmesi anlamına gelmektedir.

Bunlar içinde elbette hepsi önemli olmakla beraber iş dünyası açısından üzerinde durulması gereken husus "Eğitimin çalışma yaşamından kopukluğu" dur. Mesleki ve teknik liselerde verilen eğitim, iş dünyasının gereksinimlerini karşılamaktan uzaktır (TİSK, 1997).

Eğitim kurumları, piyasa koşullarına uygun programlar uygulayamadıkları için işverenler istihdam ettikleri elemanları yeniden eğitmektedirler. Oysa mesleki ve teknik eğitimin belirgin amaçlarından biri, çalışma yaşamındaki gelişmeleri yakından izleyerek bunlara uyum sağlayabilecek elemanları yetiştirmektir. Bu da, programların sürekli güncelleştirilmesiyle olanaklıdır. Ne var ki, okulların programları yıllardır ciddi hiçbir değişime uğramamış, masa başında verilen kararlarla programlara yeni dersler eklenmiş ya da çıkarılmıştır (Şimşek, 1998b).

Okul-sektör işbirliğiyle, ülke gereksinimlerine duyarlı programlar uygulanabilir. Yıllardır okul ve sanayi arasında işbirliğinin nasıl sağlanabileceği konusunda çalışmalar yapıldığı halde, uygulamalar istenen noktaya gelememiştir. Burada sektör temsilcilerine büyük görevler düşmektedir.

Peki, sektör temsilcileri neler yapmalıdır?

Sektör temsilcileri:

- Eğitim müfredatlarının hazırlanmasında, eğitim kurumlarının bünyesinde oluşturulmuş olan sektör danışma kurullarında aktif olarak yer almalı,
- Eğitim kurumlarında var olan derslerde sektöre ilişkin kendi bilgi ve birikimlerini paylaşmak üzere bazı derslere iştirak etmeli,
- Öğrencilerin zorunlu veya isteğe bağlı olarak yaptıkları stajlarda, bilgi ve beceri sahip olmalarına yönelik uygulamalar yapmalarını sağlamalı,
- Eğitim ve öğretimden geçen öğrencilerde gördüğü eksiklikleri işbirliği yaptığı eğitim kurumuna düzenli olarak raporlamalı,
- Uygulamalı eğitim için mevcut imkânları (laboratuvar vb.) eğitim kurumlarının kullanımına açmalı,
- Bünyesinde bulunan personelin eğitim eksiklerinin giderilmesinde de, eğitim kurumlarından destek ve görüş alabilmelidir.

Bahçeşehir Üniversitesi bünyesinde kurulmuş ve faaliyet göstermekte olan METGEM, yukarıda sayılan tüm bu çalışmaların gerçekleştirilmesi açısından ülkemizdeki en iyi uygulama örneklerinden biridir. Bu örneklerin sayısının artırılması gibi bir misyon da üstlenmiş olan METGEM, sektörlerden ya da eğitim kurumlarından gelecek olan destek taleplerinin karşılanması hususunda her zaman yardıma hazır olduğunu tüm kamuoyu ile paylaşmaktan memnuniyet duyacaktır.

Kaynakça

1. 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu (1986, 19 Haziran) T.C. Resmî Gazete, 19139.
2. 5544 sayılı Meslekî Yeterlilik Kurumu Kanunu (2006, 7 Ekim) T.C. Resmî Gazete, 26312.
3. Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013-2017 Milli Eğitim Bakanlığı MEGM
4. Türkiye'de Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması (1999, Şubat) Yayın No. TÜSİAD-T / 9 9-2/2 5 2